

Davor ROMIĆ, dekan Agronomskog fakulteta i autor projekta navodnjavanja

Navodnjavati kulture koje se EKONOMSKI ISPLATE

Pšenicu i kukuruz u našim agroekološkim uvjetima ne isplati se navodnjavati

Marinko PETKOVIĆ

O Nacionalnom programu navodnjavanja i gospodarenja poljoprivrednim zemljištem i vodama u Hrvatskoj te nedovoljnoj proizvodnji hrane za vlastite potrebe razgovarali smo s dekanom Agronomskog fakulteta u Zagrebu Davorom Romićem, autorom projekta navodnjavanja.

■ Što donosi Nacionalni projekt navodnjavanja i gospodarenja poljoprivrednim zemljištem i vodama?

- U Hrvatskoj se danas navodnjavaju relativno male poljoprivredne površine u odnosu na potrebe i mogućnosti. Bogati vodni potencijal i plodna tla ne koriste se dovoljno. Prosječni prinosi prije svega povrtnarskih, voćarskih, ali i ratarskih kultura su niski te osciliraju kroz godine, što se prvenstveno povezuje s pojavom suša. Suše se u Hrvatskoj javljaju u prosjeku svake treće do pete godine, a ovisno o intenzitetu i dužini trajanja mogu smanjiti urode raznih kultura od 20 do 70 posto. Posebno se ističu suše iz 2000. i 2003. kada je potvrđena šteta u poljoprivredi iznosila više milijardi kuna.

■ Koliko se štete od suša mogu izbjeći?

- Navodnjavanje je jedna od mjera kojom se štete od suše mogu smanjiti, a u nekim područjima i potpuno izbjeći. Stoga je Vlada pokrenula Nacionalni projekt navodnjavanja i gospodarenja poljoprivrednim zemljištem i vodama (NAPNAV), kao strateški dokument. Očekuje se da će mjere sustavnog organiziranja infrastrukture u poljoprivredi, okrupnjavanja poljoprivrednih površina i uvođenja navodnjavanja i novih tehnologija proizvodnje polučiti i učinkovitiju poljoprivrednu proizvodnju. Time će se potaknuti promjena strukture proizvodnje uvođenjem dohodovnijih kultura, koje danas većinom uvozimo, te će projekt rezultirati povoljnim makroekonomskim učinkom.

■ Koliko iznosi ukupna investicija, odnosno kakav je model financiranja?

- Do 2010. godine planiraju se izgraditi sustavi za navodnjavanje na novih 35.000 hektara poljoprivrednih površina, odnosno do 2020. godine na ukupno 65.000 hektara. Ukupna pretpostavljena investicija do 2010. iznosi 318.500.000 eura, a do 2020. godine 591.500.000 eura. Predviđa se da će izgradnju vodozadržavanja i distribucijske mreže financirati Vlada, dok u sustav za navodnjavanje ulaže krajnji korisnik. Tako bi ukupna investicija države do 2010. godine iznosila 213,4 milijuna eura, a do

RAJKO ŠOBAT

Implementacijom ovog projekta otvorit će se veliki broj radnih mjesta, kako u poljoprivredi, tako i u pratećoj industriji. Stabilna, konkurentna i suvremena poljoprivredna proizvodnja vodi razvoju ruralnih područja

2020. godine 396 milijuna eura.

■ Kako će se provoditi projekt navodnjavanja?

- Vrste sustava za navodnjavanje i njihova veličina ovise o potencijalnim korisnicima. Danas posjedi u Hrvatskoj pripadaju uglavnom obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima, koji čine prevladavajući dio agrarne strukture s prosječnom veličinom parcela od 0,45 hektara. Poslovni subjekti koji se bave poljoprivrednom proizvodnjom koriste značajno veće površine te ima-

ju manji broj parcela po subjektu i veću prosječnu veličinu parcele. Svi oni mogu biti zainteresirani za primjenu navodnjavanja.

■ Kakva je uloga županija u projektu navodnjavanja?

- Nominirane projekte vrednuju i rangiraju institucije uključene u provedbu projekta. Županije u tome imaju značajno mjesto. Županijski tim rangira projekt te ih prosljeđuje Stručnom timu za navodnjavanje do ispostave Agenciji, koja ih odobrava.

■ Koliko će to otvoriti novih radnih mjesta?

- Implementacijom ovog projekta otvorit će se veliki broj radnih mjesta, kako u poljoprivredi, tako i u pratećoj industriji. Stabilna, konkurentna i suvremena poljoprivredna proizvodnja vodi razvoju ruralnih područja.

■ Koliko se sada poljoprivrednog zemljišta navodnjava?

- Prema podacima iz Popisa poljoprivrede iz 2003. godine u Hrvatskoj se navod-

njavalo 9264 hektara, a od toga 54 posto na poljoprivrednim kućanstvima. Danas se navodnjava, prema procjenama, između 14.000 i 15.000 hektara.

■ Gdje se odvijaju pilot-projekti navodnjavanja?

- Zbog različitih agroekoloških uvjeta u kontinentalnom i priobalnom dijelu Hrvatske, NAPNAV-om su predložena četiri nacionalna pilot-projekta. Vlada je na prijedlog stručnog tima odlučila da pilot-projekti budu - u kontinentalnom dijelu Opatovac i Bič-bosutsko polje te u priobalnom dijelu dolina Neretve i područje Kaštela-Trogir-Seget. Treba napomenuti da je počela i izgradnja sustava za navodnjavanje na području Gata, koji bi mogao biti također pilot-projekt, ali županijske razine. Naime, županije mogu predložiti svoje pilot-projekte.

■ Čija su iskustva, ako se koriste, primijenjena u našem Nacionalnom projektu navodnjavanja?

- U izradi NAPNAV-a imali

smo međunarodne konzultante. Hrvatska je na putu u EU što podrazumijeva da su korištena prije svega iskustva zemalja EU-a. Zemlje EU-a uglavnom ne grade više tako intenzivno nove sustave navodnjavanja, već rade na modernizaciji postojećih. Stoga je naš zadatak bio prihvatiti standarde EU-a kao cilj te uvažavati naše specifičnosti, kako bi kroz faze projekta dostigli standarde EU-a. Osobno mogu reći da sam specijalizacije iz navodnjavanja stjecao u zemljama EU-a i Izraela.

Vlada je na prijedlog stručnog tima odlučila da pilot-projekti budu - u kontinentalnom dijelu Opatovac i Bič-bosutsko polje te u priobalnom dijelu dolina Neretve i područje Kaštela-Trogir-Seget

PROIZVODNJA HRANE

Daleko od prosjeka prinosa EU-a

■ Zašto hrvatska poljoprivreda ne proizvodi dovoljno hrane za domaće potrebe?

- Hrvatsku poljoprivredu obilježava višegodišnji pad proizvodnje, neuravnotežena ponuda i potražnja, stalnost negativne vanjskotrgovinske bilance i postupno smanjenje udjela u BDP-u. Nadalje, generalizirajući, posebice kod malih gospodarstava, vrijedi teza da se u Hrvatskoj ništa ne isplati proizvoditi. Razlozi su u visokim prosječnim troškovima proizvodnje, što rezultira niskom proizvodnošću. Naši prosječni prinosi glavnih kultura su daleko ispod prosjeka EU-a. Također, prevladavajući dio agrarne strukture čine obiteljska poljoprivredna gospodarstva, koja posjeduju približno 80 posto zemljišta. Više od 70 po-

sto tih gospodarstava ima manje od tri hektara i to u pravilu vrlo usitnjenih poljoprivrednih površina. Poljoprivredna gospodarstva u Hrvatskoj su šest puta manja u odnosu na prosječnu veličinu onih u EU. Razvikan dodatno ograničava i iznimno nepovoljna doba i obrazovna struktura u većini izrazito poljoprivrednih regija u Hrvatskoj.

■ Gdje su mogući najveći iskoraci na tome polju?

- Kroz transparentnije mjere agrarne politike, infrastrukturne projekte (okrupnjavanja poljoprivrednog zemljišta i navodnjavanje) primjena suvremenih tehnologija, a jednim od važnih polazišta držim obrazovanje, kao temelj razvoja i opstojnosti hrvatskih seoskih područja.

■ Koje se poljoprivredne kulture mogu navodnjavati, a koje ne mogu?

- Navodnjavanje je i ekonomska kategorija. To je skupa mjera, stoga će se navodnjavati kulture za koje se to ekonomski isplati. Prije svega su to voće i povrće, sjemenski usjevi pa i neke industrijske kulture. Pšenicu i kukuruz u našim agroekološkim uvjetima ne isplati se navodnjavati. Međutim, kako se cijene na svjetskom tržištu mijenjaju, nije isključeno da se i kukuruz sutra neće isplatiti navodnjavati.

■ Koliko navodnjavanje utječe na povećanje poljoprivredne proizvodnje?

- Nedostaci vode tijekom vegetacijske sezone nisu jednaki na prostoru cijele države. Stoga ni uloga navodnjavanja neće u svim područjima biti ista. Za neke kulture u kontinentalnom dijelu navodnjavanje će biti dopunska uzgojna mjera, dok će u istom prostoru za neke kulture biti redovita uzgojna mjera. Međutim, u južnom području za većinu kultura navodnjavanje će biti redovita uzgojna mjera. Bez obzira na područje i ulogu, navodnjavanje će imati ulogu stabiliziranja prinosa uzgajanih kultura.

■ Kakvo je stanje detaljne kanalske mreže?

- Od 1991. godine u Hrvatskoj je u sve većoj mjeri prisutan i problem sve niže razine održavanja hidromelioracijskih građevina i sustava za površinski odvodnju. Zbog ratnih posljedica, tranzicije poljoprivredne proizvodnje, pitanja vlasništva, stanja u poljoprivredi stalno se smanjuje iznos sredstava za poslove redovnog održavanja melioracijskih kanala i vodnih građevina na njima. Zbog sve veće i gušće vegetacije (šiblje, drveće, kao i zamuljenja) došlo je do smanjenja proticajnog profila melioracijskih i glavnih kanala. To je dovelo do dužeg zadržavanja i povišenja razine vode u kanalima te do sporijeg otjecanja, odnosno zadržavanja vode na poljoprivrednim i ostalim površinama. Treba istaknuti da je dovođenje hidromelioracijskih objekata i sustava za odvodnju na njihovu projektno-izvedbenu razinu, kao i njihovo redovito održavanje, od posebnog značenja i za izgradnju sustava za navodnjavanje. To je sastavni dio cjelovitog i dugoročnog gospodarenja poljoprivrednim zemljištem i vodama na slivnim područjima. Vlada je pokrenula i financira 90 posto, a županije deset posto iznosa za čišćenje kanala. Županije bi, prema Zakonu o financiranju vodnog gospodarstva, trebale preuzeti održavanje kanala i građevina na svome području.